

Szomolai Csilla¹

NYELVHASZNÁLATI JOGOK A SZLOVÁKIAI BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Bevezetés

*„Ha az ember nem az anyanyelvén beszél, egy icipicit hazugságra kényszerül mindig. Nem azt mondja, amit valójában szeretne, hanem amit zavar nélkül ki tud fejezni.”*² Az államnyelv nem megfelelő szintű ismerete és a tolmácsoláshoz, illetve fordításhoz való jog megsértése a szlovák bíróságok részéről sok esetben szül abszurd szituációkat az eljárás során, s ezen okból kifolyólag jogi szempontból egyértelmű ügyben nem egyszer kényszerülnek a peres felek egészen a Legfelsőbb Bírósághoz vagy Alkotmánybírósághoz, illetve az Emberi Jogok Európai Bíróságához (a továbbiakban EJEB) fordulni, azzal érvelvén, hogy a szlovák bíróságok megsértették az adott peres fél tisztességes eljáráshoz való jogát.³ A szlovákiai bíróságok előtt mind a mai napig emberek sokasága szembesül azokkal az akadályokkal, melyeket a nyelvi jogok garantálásának hiányosságai okoznak, annak ellenére, hogy a Szlovák Köztársaság Alkotmánya, törvényei és az ország által ratifikált nemzetközi jogi dokumentumok mind biztosítják a kisebbséghez tartozó személyeknek és az állam területén tartózkodó idegen nyelvű személy számára anyanyelvüknek a bírósági eljárások során történő használatát.

A közvetlen környezetemben tapasztalt nyelvi jogokat sértő magatartás késztetett arra, hogy rámutassak s vizsgáljam, miképpen sérülnek a felvidéki kisebbségek anyanyelv-használati jogai a szlo-

¹ A szerző a Szlovák Köztársaság Legfelsőbb Bíróságán dolgozik bírósági fogalmazóként

² Jókai Anna: *Szegény Sudár Anna*. Írók alapítványa. 2006, 135.

³ A szerző a Szlovák Igazságügyi Minisztérium egykori képviselője peres ügyekben, akit e tanulmány megírására a saját praxisában tapasztalt visszasságok, jogsérelmek motiváltak.

vákiai bíróságok előtt. A tanulmányban elsősorban a büntetőeljárások során felmerülő nyelvi problémákra s jogsértésekre szeretném ráirányítani a figyelmet, s ezt főként azon okból kifolyólag, mivel a nyelvi jogok megsértése általában a büntetőeljárások során bukkan fel, tekintve, hogy ezen ügycsoportba tartozó eseteknél visszatérő problémát jelent a hatékony eljárás kérdése. A szlovák büntetőeljárások gördülékenységének hiányára nem egyszer rámutatott már az EJEB is, amely leggyakrabban a bíróságok, bűnüldöző szervek részéről történő felesleges késedelmet, illetve a büntetőeljárásban részt vevő személyek alapvető eljárási jogainak megsértését rója fel.⁴ Annak ellenére, hogy a kisebbségek nyelvi jogainak megsértése a büntetőeljárás során már egy esetben megállapításra került, egyelőre az állam nem foglalkozik komolyan az anyanyelvhasználati jogok alkalmazása kapcsán felmerülő esetleges diszkriminatív gyakorlatokkal. Ezen okból kifolyólag a tanulmány a büntetőeljárások során történő kisebbségi nyelvhasználati jogok alkalmazásának kérdését érdemes tudományos szempontból is feldolgozni, elemezni.

A tanulmány strukturális szempontból három fő részre osztható: az első részben a Szlovákiában élő kisebbségek nyelvhasználati jogai kerülnek elemzésre, hiszen az Alkotmányban, illetve törvényekben kodifikált jogok hivatkozási alapul szolgálhatnak az egyes büntetőeljárások során. Az összehasonlíthatóság érdekében ezen részben rámutatok arra is, hogy a szlovák jogalkotó jóval restriktívebben értelmezi a polgárok anyanyelvhasználati jogát, mint a magyarországi törvények. A tanulmány második részében egy konkrét jogesetet fogok elemezni, amely egyértelműen illusztrálja, hogy annak ellenére, hogy Szlovákia területén az anyanyelvhasználati jogok a bíróságok előtt bizonyos mértékben garantálva vannak, a gyakorlatban ezen jogok csak nehezen kerülnek érvényesítésre. A tanulmány utolsó része a Szlovákiában történő anyanyelvhasznála-

⁴ Žiačik v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2003. január 7-i ítélete; Bíró v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2010. május 18-i ítélete; Hauser v. v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2013. február 5-i ítélete; A. P. v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2020. január 28-i ítélete.

ti jogok jövőjével kapcsolatos meglátásokat tartalmazza a tárgyalt gyakorlati hiányosságok tükrében. Ezek alapján kevésbé látszik valószínűnek, hogy az anyanyelvhasználati jogok érvényesítése előtérbe fog kerülni a szlovákiai diskurzusban a közeljövőben.

A kisebbségi nyelvhasználat jogi kerete Szlovákiában

A bírósági szinkrontolmácsoláshoz és fordításhoz való jog a második világháborút követő, háborús bűnökkel vádolt vezetők elleni nürnbergi perek során nyert egyre nagyobb jelentőséget, ugyanis a szövetségesek által létrehozott Katonai Törvényszék a gyors, de tisztességes eljáráshoz való jog garantálását szem előtt tartó bírósági eljárást tűzte ki céljául. A perrendtartás egyértelműen kimondta, hogy minden alperesnek joga van fellépni a német, illetve angol nyelven folyó bírósági tárgyaláson, amelynek fordítása szimul-tánfordítással van biztosítva, s egyidejűleg a szóbeli eljárásról hangfelvétel is készül, amely a védőügyvédek rendelkezésére áll.⁵ Ezzel a ténnyel kapcsolatban meg kell említeni, hogy az első Csehszlovák Köztársaság területén élő kisebbségek számára a hivatalos szervek előtti tolmácsoláshoz és fordításhoz való jog már az 1919. szeptember 10-én Saint Germain-en-Laye-ben megkötött szerződésben lefektetett szabályok értelmében garantálva voltak.⁶

A történelmi tények alapján megállapítható, hogy a bíróságok előtti tolmácsoláshoz és fordításhoz való jog a Csehszlovák Köztársaság megalakulása (1918) óta fennálló jog. A nyelvhasználati jog való jog jelenleg Szlovákia Alkotmánya által van garantálva, amely szerint *aki kijelenti, hogy nem ismeri azt a nyelvet, amelyen a bírósági eljárás folyik, tolmácsra jogosult.*⁷ A szlovák Büntető perrendtartás értelmében, *ha a vádlott, annak törvényes képviselője, a sértett, a részt-*

⁵B. Ferencz Benjamin: *Nurnberg Trial Procedure and the Rights of the Accused*. J. Crim. L. & Criminology. USA. 1948-49. 144-151.

⁶Simon Attila: *Egy rövid esztendő krónikája. A szlovákiai magyarok 1938-ban*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet. 2010.

⁷A Szlovák Köztársaság 460/1992 Zb. számú Alkotmányának 47.cikkelye

vevő személy vagy a tanú kijelenti, hogy nem érti az eljárás nyelvét, joga van tolmácsra és fordítóra.⁸ Ezzel a jogszabállyal összefüggésben meg kell említenünk, hogy a 2006 előtt hatályba lévő Büntető perrendtartás extenzívebben értékelte a kisebbségek nyelvi jogait, ugyanis a törvény kimondta, hogy *mindenkinek joga van anyanyelvét használni a bűnüldöző szervek előtt.*⁹ Első olvasatra sokan nem érzékelik, hogy micsoda visszalépés történt a törvénymódosítást követően, de egyértelműen megállapítható, hogy a törvényhozók elvették a polgároktól az anyanyelvükön való tárgyalás jogát. Az új (restriktívebb) jogszabály az Alkotmánybíróság IV. ÚS 57/2014-42 számú határozatával volt megerősítve, amely közvetve megállapította, hogy amennyiben a büntetőeljárásban részt vevő személy érti az eljárás nyelvét, az állam nem köteles biztosítani számára a tolmács jelenlétét.¹⁰ Ezen két tényvel összefüggésben szükséges megemlíteni a Büntető perrendtartás 28. §. 2. bekezdését, amely értelmében a bíróság, illetve a bűnüldöző szervek kötelesek biztosítani a tolmács/fordító jelenlétét abban az esetben is, ha a büntetőeljárásban részt vevő személy kijelenti, hogy érti és beszél az eljárás nyelvét, ám a hivatalos szervek az eljárás során olyan megállapításra jutnak, hogy a fentebb említett személy nem képes kellő mértékben védeni a jogait az eljárás nyelvén.¹¹ Abban az esetben, ha a fent említett jogszabályi rendelkezést nyelvtani szempontból értelmezzük, megállapítható, hogy a törvényhozó az állami szervek megítélésére bízta, hogy a büntetőeljárás adott alanyának szüksége van-e tolmácsra/fordítóra, mialatt a bűnüldöző szervek, illetve a bíróság nem köteles figyelembe venni a fordításra jogosult személy szubjektív véleményét arról, hogy mennyire érzi magáénak az eljárás nyelvét. Az ilyenfajta értelmezés már-már demokratikusnak és emberi jogokkal összhangban lévőnek is hangozhat, ám a szlovák hatóságok a fent

⁸ A Szlovák Köztársaság 301/2005 Z.z. számú Büntető perrendtartása, §2, 20. bekezdése.

⁹ Csehszlovákia 141/1961 Zb. számú Büntető perrendtartása, §2, 14. bekezdése.

¹⁰ IV. ÚS 57/2014-42 számú ügy, Szlovák Alkotmánybíróság, 2014. január 30-i határozata.

¹¹ A Szlovák Köztársaság 301/2005 Z.z. számú Büntető perrendtartása, § 28, 2. bekezdése.

említett jogkörüket egyáltalán nem érvényesítik, sőt, inkább a szlovák nyelvet nem kellő mértékben beszélők ellen használják fel.

Jogosan merül fel a kérdés, hogy mi történik a büntetőeljárás folyamán azon felvidéki magyar kisebbséghez tartozó büntetőeljárásban részt vevő személlyel, aki annak ellenére, hogy tanulmányai folyamán több évet – némely esetben évtizedet – tanult az állam nyelvén, s ezen okból kifolyólag kijelenti, hogy érti a szlovák nyelvet és valamelyest beszél is azt, mégsem tudja kellőképpen védeni jogait az államnyelven folyó büntetőeljárásban? A válasz erre a költői kérdésre egyszerű, ámbár abszurd – a szlovák államapparátus nem biztosít tolmácsot/fordítót e személy számára, azzal érvelve, hogy a kötelező szlovák nyelvóra-látogatás következtében Szlovákia minden polgára kellőképpen elsajátítja az állam nyelvét. Summa summarum, az állam kisebbségek nyelvi jogaihoz való hozzáállásából egyértelműen következtethető, hogy amennyiben a tolmácsra/fordítóra jogosult személy a büntetőeljárás elején kijelenti, hogy érti az állam nyelvét, a továbbiakban nincs lehetősége panaszra, hogy nem tudja kellőképpen védeni érdekeit nyelvi akadályok végett, s arra sem számíthat, hogy a bíróság/bűnüldözési szervek *ex officio* gondoskodnak fordító/tolmács kirendeléséről.

A fent említettek alapján megállapítható, hogy a szlovák állam nem szívesen garantálja az anyanyelvhasználati jogot a büntetőeljárás során a felvidéki magyar kisebbségeknek, főként azon polgárok számára nem, akik valamelyest értik s beszélnek az eljárás nyelvét.

Ezen negatív gyakorlat ellenére meg kell jegyeznünk, hogy Szlovákia területén nem egy olyan személy él, aki szlovák állampolgársága ellenére egyáltalán nem beszél az állam nyelvét. Az ilyen esetben az állam automatikusan köteles tolmács, illetve fordító jelenlétét biztosítani a büntetőeljárás során.

A szlovák Büntető perrendtartás 28. § , 4. bekezdése értelmében, *abban az esetben, ha a vádlott kijelenti, hogy nem érti, illetve beszél az eljárás nyelvét, a bíróság köteles a vádlott számára lefordítani a vádindítványt, vádiratot, a szabadságelvonásról szóló határozatot, a vádalkut, és minden ügydöntő határozatot; ezen jogáról a vádlott kifejezetten lemond-*

hat, ám a lemondás következményeiről a bíróság köteles őt felvilágosítani.¹² Ezen jogszabállyal összefüggésben Szlovákia Legfelsőbb Bírósága a 3Tdo/18/2013 számú határozatában kimondta, hogy annak el- lenére, hogy a vádlott jogosult megismerni a teljes irat tartalmát a hatékony védelem érdekében, az ilyen személynek a büntetőeljá- rásban érintett nyelvhasználati joga nem hoz létre automatikusan jogot az összes dokumentum lefordítására. A bűnüldöző szervek és a bíróságok nem vonhatók azért felelősségre, ha nem fordítják le az egész aktát a vádlott anyanyelvére, ugyanis ezen kötelességsem a Büntető perrendtartás 28. § 2. bekezdéséből, sem az Alkotmány 20. cikkelyéből nem vonható le. Éppen ellenkezőleg, az ügyvéd kötelessége, hogy a vádlott számára biztosítsa a szükséges jogi se- gítségnyújtást, amibe beletartozik az egyes kulcsfontosságú doku- mentumok lefordítása is.¹³ A Büntető perrendtartás 28. §, 2. bekez- dése alapján, amely nem garantálja az anyanyelven folyó eljáráshoz való jogot, könnyen előfordulhat, hogy a magyar anyanyelvű, de például angol nyelven jól beszélő vádlottnak a fent említett doku- mentumok nem magyar, hanem angol nyelvre lesznek lefordítva, és ez főleg olyan esetben, ha közös eljárás folyik több idegennyelvű vádlott ellen, ahol mindannyian jól beszélnek és értik az angol nyel- vet.

Az a tény, hogy a szlovák büntetőeljárási szabályok jóval restriktí- vébbek a magyarokhoz képest, ami a fordításhoz, illetve tolmá- csoláshoz való jogot illeti, jól látható a magyar Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény egyes paragrafusáiból. Ezen törvény 8. §-a kimondja, hogy *(1) a büntetőeljárás nyelve a magyar. A Magyaror- szágon élő, törvényben elismert nemzetiségek tagjai a büntetőeljárásban a nemzetiségi anyanyelvüket használhatják. (2) Senkit nem érhet hát- rány amiatt, hogy a magyar nyelvet nem ismeri. (3) A büntetőeljárás- ban mindenki jogosult az anyanyelvét használni.*¹⁴ Továbbá, a 39. §, 4. bekezdése alapján, *a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a terheltet a büntetőeljárásban történő részvételének kezdetekor a jogairól tájékoztatja és a kötelezettségeire figyelmezteti. A tájékoztatás kiterjed a*

¹² A Szlovák Köztársaság 301/2005 Z.z. számú Büntető perrendtartása, § 28, 4. bekez- dése.

*költségkedvezmény indítványozásához való jogra és annak feltételeire, valamint az anyanyelv használatához való jogra is.*¹⁵ A nyelvhasználat biztosítása s a tolmácshoz való jog a Büntetőeljárásról szóló törvény 78. §-ban is deklarálva van, amely értelmében *ha a büntetőeljárásban részt vevő személy a nem magyar anyanyelvét, nemzetiségi anyanyelvét vagy törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződésben meghatározott egyéb anyanyelvét kívánja használni, - lehetőleg a jogi szaknyelv megfelelő ismeretével rendelkező - tolmácsot kell igénybe venni.*¹⁶ A törvény fent említett rendelkezéseiből megállapítható, hogy a Büntetőeljárásról szóló törvény mindenki számára biztosítja az anyanyelvhasználati jogot, még abban az esetben is, ha az adott személy beszéli a magyar nyelvet. A fent említettek alapján konstatálhatjuk, hogy a magyar bíróságok különbséget tesznek az anyanyelv, illetve beszélt nyelv között, s kimondják, hogy mindenkinek joga van használni az anyanyelvét a bíróság előtt, függetlenül attól, hogy milyen szinten ismeri és beszéli az eljárás nyelvét. Az anyanyelvhasználati jogok ilyen módú védelmét azon okból is támogatjuk, mivel a bíróságok kötelesek szem előtt tartani, hogy a büntető eljárás mentes legyen a nyelvi akadályoktól és az egyes személyek hatékonyabban tudjanak együttműködni a hatóságokkal az eljárási cselekmények során. Ezzel az állítással kapcsolatban a teljesség kedvéért meg kell jegyezni, hogy 2017-ben, az európai migrációs válság idején a magyar határárral kapcsolatos bűncselekményekre vonatkozó eljárási szabályok korántsem garantálták a bevándorló, nem magyar anyanyelvű emberek nyelvi jogait, ugyanis az akkor hatályban lévő Büntetőeljárásról szóló törvény 542/K. §-a kimondta, hogy a magyar nyelvet nem ismerő terhelt számára sem a vádiratot, sem az ítéletet, sem az ügydöntő végzést nem kell lefordítani.¹⁷ Ezzel a paragrafussal kapcsolatban meg kell említeni, hogy Bérces Viktorhoz, A határárral

¹⁵ Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. Törvény, 39. § 4. bekezdés.

¹⁶ Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. Törvény, 78 § 1. bekezdés.

¹⁷ Bérces Viktor: A határárral kapcsolatos bűncselekményekre vonatkozó eljárási szabályokról - de lege ferenda: Letöltés helye: <https://eljarasjog.hu/2017-evfolyam/a-hatarzarral-kapcsolatos-buncselekmenyekre-vonatkozo-eljarasi-szabalyokrol-de-lege-ferenda/>; letöltés ideje: 2020.07.23.

kapcsolatos bűncselekményekre vonatkozó eljárási szabályokról – de lege ferenda c. tanulmány szerzőjéhez hasonlóan, a törvény ezen rendelkezésével nem értek egyet, ám véleményem szerint is akceptálható, hogy egy esetleges tömeges bevándorlási hullám esetében tarthatatlan szituációt eredményezne az, ha minden, más-más nyelvet beszélő menekült részére külön-külön kellene lefordítani az ellenük indított büntetőeljárás egyes iratait. Éppen ezen okból kifolyólag Bérces Viktorhoz hasonlóan én is azt a nézetet vallom, hogy válságos szituációkban, mint például a 2017-es évi migrációs válság az ilyenféle ideiglenes jogkorlátozásokat elfogadhatónak minősíthetjük kivételes jelleggel, az általános büntetőeljárások során a fent említett korlátozás már elfogadhatatlan lenne.¹⁸

Az általános büntetőeljárások során történő anyanyelv használati jog fontossága a Fővárosi ítéltábla 1/2013. számú büntető elvi döntésével is alátámasztható, ugyanis az ítéltábla kimondja, hogy *„a magyar nyelv tudásának csak abban az esetben van jelentősége, ha az eljárásban részt vevő személy nem az anyanyelvét és nem a törvényvel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján a regionális vagy nemzetiségi nyelvét, hanem az általa megjelölt más nyelvet kívánja használni, mert ezt csak akkor teheti meg, ha a magyar nyelvet nem ismeri.”*¹⁹ Továbbá, *„Amennyiben a terhelt nem magyar anyanyelvű, de a magyar nyelvet érti és beszéli, akkor tolmács közreműködése nélkül folyhat az eljárás mindaddig, ameddig be nem jelenti, hogy a saját anyanyelvét kívánja használni.”*²⁰ A fent említett döntésből egyértelműen kitűnik, hogy míg Magyarországon az eljárás nyelvétől eltérő nyelvet beszélő személy önmaga döntheti el, hogy mikor kéri a tolmács/fordító segítségét, addig Szlovákiában a nem szlovák anyanyelvű félnek lényegesen nehezebbnek bizonyulhat a jog érvényesítése már egy ilyen csekély, csupán eljárásjogi kérdésben is.

Ezzel összefüggésben meg kell jegyeznünk, hogy annak ellenére, hogy a magyar törvények jóval szélesebb nyelvhasználati jogot biztosítanak a bűncselekménnyel gyanúsított személynek a szlovákok-

¹⁸ Uo.

¹⁹ 4.Bkf.10.720/2012 számú ügy, Fővárosi Ítéltábla, 2012.

²⁰ Uo.

nál, a szlovák törvény is összhangban van Emberi Jogok Európai Egyezménye²¹ 6. cikkének 3. bekezdésével és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának²² 14. cikkének 3. bekezdésével, ugyanis ezen nemzetközi dokumentumok nem teszik kötelezővé az vádlott anyanyelvén folyó tárgyalás biztosítását. Ezentény az EJEB rendelkezéseivel is alátámasztható, ugyanis az EJEB az *Isop kontra Ausztria* ügyben kimondta, hogy csak abban az esetben van a vádlottnak joga az anyanyelvén való tájékoztatásra az ellene felhozott vádakról, amennyiben nem érti az eljárás nyelvét.²³ Szlovákia álláspontját erősíti az *Cadoret és Le Bihan kontra Franciaország* ügyben kihozott határozat is, amely értelmében „amennyiben a bíróság bizonyos abban, hogy a vádlott elégséges mértékben ismeri a bíróság nyelvét, nem kell figyelembe vennie, hogy a vádlott számára kedvezőbb lenne-e a bíróság nyelvétől eltérő nyelven kifejeznie magát.”²⁴

A fellebb idézett határozatok alapján megállapítható, hogy egyelőre nem csak Szlovákia, de még az EJEB is azt az álláspontot képviseli, hogy abban az esetben, ha a perbeli fél kellő mértékben ismeri az eljárás nyelvét, az állam nem köteles számára biztosítani az anyanyelv-használatának jogát. Mindez annak ellenére történik, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikke expressis verbis tiltja a nemzeti kisebbséghez való tartozás alapján történő hátrányos megkülönböztetést²⁵, s az Európa Tanács Kulturális, Tudományos és Oktatási Bizottsága²⁶ és az Európai Parlament 2018. november 13-i állásfoglalása az EU-ban élő kisebbségekre vonatkozó minimumszabályokról (2018/2036(INI)) nyíltan deklarálja, hogy az egyes kisebbségek nyelve Európa kulturális örökségének része,

²¹ Az Európa Tanács az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezménye.

²² Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya.

²³ *Isop kontra Ausztria* 34808/60 számú ügy, Emberi Jogok Európai Bírósága, 1962. március 8-i határozat.

²⁴ *Cadoret és Le Bihan kontra Franciaország* 323/1988, 1991. április 11-i határozat.

²⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (sz. 2012/C 326/02), 21.cikk.

²⁶ Az erősen veszélyeztetett nyelvek védelmét és újjáélesztését célzó intézkedések megerősítése. Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés, dok. 12423, 2010. október 21.

amelyeknek megőrzése és használata hozzájárul egy demokratikusabb és kulturálisan sokszínűbb Európa felépítéséhez.

Esettanulmány

A kisebbségek nyelvhasználati jogaival kapcsolatosan fontosnak tartom bemutatni azt a Kassai Járásbíróság előtt zajló ügyet, amelyben a magyar-roma „kettős kisebbséghez” tartozó polgárok nyelvi jogait jócskán megsértette az államapparátus. Bevezetésképpen meg kell jegyezni, hogy az ügy ténybeli háttere ezen dolgozat céljaira nem annyira lényeges, de mivel a magyar médiában szinte egyáltalán nem került ez a jogilag és főleg politikailag rendkívül komplikált, Malina Hedvig ügyéhez hasonló, emberi jogokat megsértő eset publikálásra, röviden ismertetném a tényállást.

2013 nyarán a szlovák rendőrség körülbelül 60 tagú osztaga szállta meg a kelet-szlovákiai szepti romatelepet, és embertelen testi bántalmazásba, fosztogatásba kezdtek a helyi lakossággal szemben. Annak ellenére, hogy a rendőrök tettei jócskán áthágták az arányosság követelményének határait, a Belügyminisztérium és az akkori kormányfő, Robert Fico állítása alapján nem történt jogsértés.²⁷ Ezzel a véleménnyel nemcsak a szlovák romaügyi kormánybiztos, hanem az Európai Roma Jogok Központja és az Egyesült Nemzetek Szervezete Emberi Jogi Főbiztossága sem ért egyet, s mindegyikőjük egyértelműen kimondja, súlyos jogsértés történt.²⁸ Míg a rendőrök ellen folytatott, közfeladati helyzettel visszaélés ügyében zajló büntető eljárás pillanatok alatt leállításra került, a magyar nemzetiségű roma áldozatokból vádlottak lettek, akik jelenleg hamis vád és hamis tanúzás vádjával állnak bíróság előtt, ugyanis az állam állítása alapján jogtalanul vádolták meg a

²⁷ Rendőrségi razzia Szepsiben. *Policajná Razia*. Letöltés helye: <http://policajnarazia.sk/spolitizovanie-kauzu>. Letöltés ideje: 2020.04.08.

²⁸ Prušová Veronika: A szakértői véleményben azt írják, hogy a romák „mentalita romica” nevű rendellenességben szenvednek. *DenníkN*, 2017. szeptember 17. Letöltés helye: <https://dennikn.sk/>; letöltés ideje: 2020.07.17.

rendőröket, hogy azok visszaéltek a törvény által garantált jogkörrükkel. A sértett romák pszichológiai profilját vizsgáló pszichológus szakvéleménye alapján a vádlottak „*mentalita romica*” nevezetű pszichikai rendellenességben szenvednek²⁹, ezért automatikusan nem tekintik szavahihetőnek. Őszintén szólva, ami a kisebbségi jogok megsértését illeti, talán ezen a ponton meg is állhatnánk, hiszen a 21. században, Európa szívében elképzelhetetlen, hogy egy képzett szakember, aki felett a Szlovák Igazságügyi Minisztérium gyakorol felügyeletet,³⁰ miképpen nevezhet egy népcsoportot úgy, mint notórius hazudozó. Annak ellenére, hogy a „*mentalita romica*” megbélyegzés teljes mértékben emberi jogokat sértő, az állam más véleményt vallott, s Szlovákiában nem megszokott szélesebb módon (az ügyész által írt vádirat kézbesítése után egy nappal), már el is ítélte a bírósága a „hazug romákat”.

Az első büntetőeljárásban a romákat, mint sértetteket hallgatták ki, s ezáltal a bűnüldöző szerveknek tisztában kellett volna lenniük azzal a ténnyel, hogy nem beszélnek kellőképpen a szlovák nyelvet, ugyanis a mindennapjaik során magyarul, illetve ritkább esetben roma nyelven kommunikálnak. A rendőrök ellen folyó büntetőeljárásban még jogukban állt az anyanyelvüket használni, ám amikor már gyanúsítottként hallgatták ki őket, egyáltalán nem volt jelen tolmács, s ez annak ellenére, hogy a felügyelő ügyész kijelentette, tudomása van arról, hogy a gyanúsítottak nagyon rosszul beszélnek a szlovák nyelvet.³¹ Ezen tény ellenére a vádirat nem volt az eljárásban szereplő kisebbségi csoport számára magyar nyelven kézbesítve, tehát nyelvi jogaikat megsértette az állam. Mindez annak ellenére történt, hogy Roman Kvasnica, a meggyanúsított romák védőügyvédje, tudatta a bírósággal, hogy mikor átvette az egyik

²⁹ A szakértői vélemény alapján a „*mentalita romica*” jelző a románoknál (állítólagosan) fennálló önfegyelem hiányát, agresszív magatartást, ill. a társadalmi normákhoz való alkalmazkodás hiányát hivatott jelölni.

³⁰ A Szlovák Köztársaság 382/2004 Z.z. számú szakértőkről, tolmácsokról és fordítókról szóló törvényének 27. § alapján a szakértők felett a Szlovák Igazságügyi Minisztérium gyakorol felügyeletet, ám a szakértői véleményüket a saját nevükben állítják ki.

³¹ Průšová Veronika: Az állam a jogi képességeit próbálgatja az áldozatokon. *DenníkN*, 2018. 06. 18. Letöltés helye: www.dennikn.sk/; letöltés ideje: 2020.04.14.

gyanúsított jogi képviselőt, rájött, hogy ügyfele nem beszél jól szlovákul és ezért tolmács kirendelését kérvényezi. Az ügyész véleménye alapján nem az állam, hanem a védőügyvéd köteles biztosítani, hogy a vádlott megértse, mi történik az eljárás során.

Továbbá, az ügyvéd szerint ügyfele jogait már az előzetes vizsgálati eljárásban is megsértették, ugyanis annak ellenére, hogy a bűnüldöző szervek tudtak arról, hogy a vádlott nem beszél jól a szlovák nyelvet, nem biztosították be a tolmács jelenlétét, tehát semmibe vették a védelemhez való jog alapvető szabályait.³²

Továbbá, ugyanazon romatelepről származó másik gyanúsítottnak, akinek ugyan a vádiratot a bíróság által kirendelt tolmács magyarul tolmácsolta, de magyar nyelven nem küldte el, az állam ugyancsak megsértette a nyelvi jogait. A védőügyvéd ugyan kérte az egész akta magyar nyelvre való fordítását, ám a bíróság kijelentette, hogy ez nem szükséges. Az ügyész azzal érvelt, hogy mivel az előzetes vizsgálati eljárásban a vádlott kijelentette, hogy érti és beszél a szlovák nyelvet, nem indokolt, hogy a tolmács mellé még fordító is legyen kirendelve, ugyanis ez csak felesleges időhúzást eredményezne. A büntetőeljárás menetét az ombudsman is követi, aki a romák nyelvi jogainak megsértésével kapcsolatban kijelentette, hogy mivel a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogot mindkét fél másképp értelmezte, valószínűleg ez a kérdés a felsőbb bíróságok által lesz tényszerűsítve. Ezen állítás ellenére, az ombudsman nézete szerint különbséget kell tenni a között a tény között, hogy a személy beszél az eljárás nyelvét, illetve a között, hogy érti és felfogja-e a büntető eljárás lényegét.³³ A védőügyvéd véleménye szerint, abban az esetben, ha a vádlott kijelenti, hogy érti az eljárás nyelvét, de a bűnüldöző szervek úgy értékelik ki, hogy az alany nyelvtudása nem elégséges, kötelesek *ex officio* tolmácsot/fordítót kirendelni.³⁴

³² A romák elleni büntetőeljárás megakadt a tolmács-kérdése miatt. Aktuality, 2019. 03. 12. Letöltés helye: www.aktuality.sk/; letöltés ideje: 2020.04.14.

³³ A romák ügyében folyó, rendőrségi razziával összefüggő tárgyalásokat Patakyová is követi. TASR, 2019. 03. 13. Letöltés helye: www.tasr.sk; letöltés ideje: 2020.04.02.

³⁴ A megvert romák ügye- A vádlott Milan elfelejtett szlovákul. Cas.sk, 2019. március

Szerencsére jelen tanulmány írásának időpontjában a Kassai Kerületi Bíróság a hat ügyből egyben már kimondta – a többi ügyben még folynak a tárgyalások –, hogy a vádlottnak joga van nem csak tolmácsra, hanem a büntetőeljárásban keletkező dokumentumok magyarra való fordítását végző fordítóra is. A kerületi bíróság véleménye alapján ugyanis nem elegendő a vádlott kijelentése, hogy érti az eljárás nyelvét, ugyanis az adott állami szerv köteles meggyőződni arról, hogy a vádlott ténylegesen képes kommunikálni az eljárás nyelvén. A bíróság megjegyezte, hogy a védelemhez való jog garantálásához nem elégséges, ha az adott személy alapvető témákról képes kifejtetni véleményét az eljárás nyelvén, ugyanis ezen jog megfelelő szintű biztosításához olyan szintű nyelvtudásszükséglettel kell rendelkeznie, amelynek köszönhetően a vádlott képes megérteni az őt megillető jogokról szóló felvilágosítást, a szemtanúk, illetve szakértők nyilatkozatait, valamint az okirati bizonyítékok tartalmát.³⁵

A Kassai Kerületi Bíróság véleménye az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/ E irányelvével a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról is összhangban áll, ugyanis az irányelv kimondja, hogy büntetőeljárásban részt vevő személy kijelentése arról, hogy az eljárás nyelvét érti és beszél tulajdonképpen irreleváns, ugyanis a hivatalos szervek kötelesek relevánsan megítélni, hogy milyen szinten beszél az adott személy az eljárás nyelvét. Amennyiben a büntetőeljárásban résztvevő személy nem képes kellő mértékben biztosítani a védelemhez való jogát nyelvtudás hiánya miatt, az állam köteles fordítót/tolmácsot kirendelni, ugyanis ellenkező esetben az eljárási vagy bizonyítékgyűjtési cselekmények semmissége következik be, ami a büntetőeljárás megszüntetését vagy a terhelt felmentését eredményezi. A vádlottak egy romatelepen élnek, ahol elsősorban roma, valamint magyar nyelven beszélnek. Másodsorban, a pár éves iskolalátogatásuk magyar iskolában történt, tehát a szlovák nyelvvel való kontaktusuk az életük folyamán minimális volt, és valószínűleg az is marad. Éppen ezen okokból kifolyólag jogosan hozta az ügyészség

13. Letöltés helye: <https://www.cas.sk/>; Letöltés ideje: 2020.04.02.

³⁵ 8Tos/73/2019 számú ügy, Kassai Kerületi Bíróság. 2019. szeptember 5-i határozat.

tudtára a kerületi bíróság, hogy már az előzetes vizsgálati eljárásban biztosítani kellett volna a tolmács és fordító jelenlétét, főleg azon okból kifolyólag, hogy a bűnüldöző szervek tudatában voltak annak, hogy a vádlott nem beszél szlovákul. Szlovákia hozzáállásából kitűnik, hogy az állami szervek egyáltalán nem veszik figyelembe az emberek szociális státuszát, földrajzi lakhelyének demográfiai és szociológiai mutatóit, csupán a materiális tényekből indulnak ki, amik sok esetben félrevezetőek, illetve helytelenek. Ha csak Szlovákia őshonos magyar kisebbségét tekintjük, óriási különbségeket tapasztalhatunk az egyes emberek szlovák nyelvtudása között. Az államnyelv ismerete Felvidék magyarlakta területein elsősorban az adott polgár lakóhelyétől, múltbeli tanulmányaitól/munkahelyétől, életététől, illetve sok esetben családi háttérétől függ.

A büntetőeljárásban résztvevő H.I. monogrammal rendelkező vádlott esetében a bíróság az ellene folyó büntető eljárást kénytelen volt megszüntetni, ugyanis a Kassai Kerületi Bíróság véleménye szerint a vádlott nyelvi jogai már olyan mértékben meg voltak sértve az előzetes vizsgálati eljárás során, ami már visszafordíthatatlan.³⁶ Mivel az ügyészség fellebbezést nyújtott be, a bíróság határozatát egyelőre nem tekinthetjük végérvényűnek. Ennek ellenére, bárhogy is fejeződik be a romák elleni jogtalan eljárás, anyanyelvhasználati jogok tekintetében a bíróság határozatai meghatározók lesznek, ugyanis annak ellenére, hogy Szlovákiában nincs precedensjog, a bíróságok törekszenek az egységes jogalkalmazásra. Több száz, ezer felvidéki magyar jár hasonló cipőben, mint H.I. Csekély mértékben ugyan beszél szlovákul, még sincs esélye megérteni a jogi terminológiát. Magyar anyanyelvű jogászként tudom, mit jelent szlovákul beszélni az utcán és mit jelent idegen nyelven jogot védeni. Igaz, H.I. esetében talán a jelen ügy szempontjából „szerencsésnek” volt tekinthető személyes körülménye – egy mélyszegénységben élő magyar anyanyelvű roma, aki csak az általános iskola alsó tagozatát látogatta, könnyebben bebizonyítja, hogy nem beszél megfelelő szinten az állam nyelvét, mint az a személy, aki például felsőfokú

³⁶ 1T/37/2018 számú ügy, Kassai Járási Bíróság. 2020. március 2-i határozat.

végzettséggel rendelkezik, amelyet Szlovákia magyar tannyelvű egyetemén szerzett.

Sajnos, nem egyszer találkoztam a bírósági gyakorlatban azzal a bírói érveléssel, hogy a büntetőeljárásban résztvevő személy/peres fél köteles ismerni az államnyelvet, ugyanis abszolválta az általános és középfokú oktatást, aminek köszönhetően magas szinten kell beszélnie a szlovák nyelvet. S mivel Szlovákia jogrendje nem garantálja az anyanyelvhasználati jogot a bíróságok előtt, nagyon könnyen megeshet, hogy szlovákul nem jól beszélő főiskolát/egyetemet/középfokú iskolát végzett személy nem jogosult tolmácsra/fordítóra ilyen mondvcasinált ok miatt.

Az anyanyelv-használati jogok jövője Szlovákiában

Ami az anyanyelv-használati jogok jövőjét illeti, véleményem szerint az államhatalomnak egyértelműen különbséget kellene tennie a nyelvi kisebbséghez tartozó állampolgárok és Szlovákia területén pereskedő idegenek között. Szlovákia Alkotmányának 34.cikkelyének 1. bekezdése ugyanis kimondja, hogy a *Szlovák Köztársaságban nemzetiségi kisebbséget vagy etnikai csoportot alkotó állampolgároknak biztosítva van a sokoldalú fejlődés, főleg a jog a kisebbség más tagjaival vagy csoportjaival együtt fejleszteni saját kultúráját, a jog információkat terjeszteni és kapni saját anyanyelvén, nemzetiségi egyesületekben szerveződni, művelődési és kulturális intézményeket alapítani és fenntartani. A részleteket törvény szabályozza.*³⁷ Az Alkotmány 34. cikkelyéből kitűnik, hogy a külföldi polgárokkal ellentétben az állam köteles az ország területén élő kisebbségeknek garantálni a nyelvi/kulturális jogaik érvényesítését, amibe beletartozik a bíróságokon való anyanyelv használatának joga is. A Szlovák Alkotmánybíróság véleménye alapján ugyanis a nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogosultak egy bizonyos mértékű pozitív diszkriminációra, amely alapján az állam köteles számukra biztosítani az anyanyelvükön

³⁷ A Szlovák Köztársaság 460/1992 Zb. számú Alkotmányának 34.cikkelye.

történő információk terjesztését, illetve fogadását és véleménynyilvánítási szabadságukat.³⁸ Véleményem szerint a bíróságokon való anyanyelvhasználati jognak a biztosítása a szlovák állam kötelességének kellene lennie a nyelvi kisebbségekhez tartozó polgárai irányába, mivel az állam részéről történő ellentétes magatartás az ország területén élő kisebbségek negatív diszkriminációját eredményezheti, főleg abban az esetben, ha a bírósági eljárásban résztvevő személy csak csekély mértékben érti az eljárás nyelvét. Pontosan ezen okból kifolyólag azt tartom, hogy a szlovák Büntető perrendtartás módosítása rendkívül szükséges, amely alapján (a magyarországi törvényhez hasonlóan) Szlovákia nyelvi kisebbségeihez tartozó érintett esetén csak abban az esetben lehet eltekinteni az anyanyelvhasználati jog biztosításától a bírósági eljárás során, ha az érintett ezen jogáról *expressis verbis* lemondott. Az Európai Unió Bírósága a 137/84. számú Mutsch-ügyben 1985. július 11-én hozott ítéletében kimondta, hogy az egyének nyelvi jogainak és kiváltságainak védelme különös jelentőséggel bír.³⁹ Ezen bírósági érvelésalapján egyértelműen kijelenthető – az állam köteles védeni kisebbségeit a bírósági eljárás folyamán, s nincs helye az olyan érvelésnek, amely alapján az egyes kisebbségek kötelesek érteni az állam nyelvét. Magyarország Legfelsőbb Bírósága a BH 1989.1.10 I. számú határozatában kimondta, hogy *„ha a vádlott a magyar nyelvet nem ismeri vagy pedig nem tud megfelelően magyarul, hivatalból tolmácsot és védőt kell részére kirendelni [Be. 8. § (1) bek., 47. § c) pont, 80. § (1) bek.]. Ha a vádlott nem magyar anyanyelvű, akkor is használhatja a saját anyanyelvét, ha magyar állampolgár és jól tud magyarul. Azt, hogy a saját anyanyelvét kívánja használni, az eljárás bármely szakában kijelentheti. Ettől kezdődően kell tolmácsról gondoskodni, de védő kirendelése ez okból nem kötelező [Be. 8. § (2)].“*⁴⁰ Ezzel szemben Szlovákia a legcsekélyebb mértékben sem tartja tiszteletben az országában élő kisebbségeket, s nem hajlandó számukra garantálni anyanyelvük használatának

³⁸ PL ÚS 4/97 számú ügy. Szlovák Alkotmánybíróság. 1997. február 25-i határozat.

³⁹ 137/84. számú Mutsch-ügy. Európai Unió Bírósága. 1985. július 11-i ítélet.

⁴⁰ Bírósági Határozatok, 1989. 10. sz. Letöltés helye: <https://kuriaidontesek.hu/hvg-search/result/tipus/all/detail/1/m/5/page/1842>. Letöltés ideje: 2020.05.01

jogát még a legkomolyabb bírósági perekben/büntetőeljárásokban sem, amelyekben gyakorta emberéletek, sorsok forognak kockán.

Annak ellenére, hogy egy demokratikus jogállamban nem ritka dolog, hogy az állam által garantált jogok szintje csökken, azt a véleményt vallom, hogy semmiképpen sem előnyös a polgárok számára, ha a történelem időkerékén visszafelé haladunk. Míg az első Csehszlovák Köztársaságban a kisebbséghez tartozó személyek nyelvi jogai az 1919. szeptember 10-én Saint Germain-en-Laye-ben megkötött szerződésben lefektetett szabályok értelmében garantálva voltak (ugyanis a 7. cikkely (4) bekezdése alapján a Csehszlovák Köztársaság – egy hivatalos nyelv bevezetésének sérelme nélkül – a nem cseh nyelvű állampolgároknak megfelelő könnyítéseket (*facilités appropriées*) köteles nyújtani anyanyelvüknek a bíróságokelőtti szóban vagy írásban való használata tekintetében)⁴¹, addig a 21. században az állami szervek már csak hosszadalmas eljárás után hajlandók garantálni a kisebbségek nyelvhasználati jogát a bíróságok előtt.

Ami az államhatalom részéről történő nyelvhasználati jogok biztosítását illeti a bírósági eljárások során, Szlovákia bírósági határozatai alapján megállapítható, hogy az állam meglepő módon a tolmács/fordító biztosításának terhét jogtalan módon próbálja átruházni a perbeli fél/büntetőeljárásban részt vevő személy jogi képviselőjére. Ezen tény például a Szlovák Alkotmánybíróság 2017. december 20-i határozata (ÚS 731/2017) által van megerősítve, amelynek értelmében *„azon vádlott, amely annak ellenére, hogy megfelelően ismeri az eljárás nyelvét, kijelenti, hogy igényli a tolmács kinevezését, nem jogosult az ilyen kérelem elfogadására (amennyiben az állami szervek nem döntenek másként). Az eljárás nyelvének ismeretének szintje az alapján határozandó meg, hogy milyen a bűncselekmény jellege s az egyes hivatalos okiratok milyen nyelvi szinten voltak megírva. Bizonyos esetekben a nyelvhasználati jogok bebiztosításához elegendő, ha a perbeli fél ügyvédje képes kommunikálni mind a vádlott, mind a bíróság nyelv-*

⁴¹ Simon Attila: *Egy rövid esztendő krónikája. A szlovákiai magyarok 1938-ban.* Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet. 2010.

vén.”⁴² Az Alkotmánybíróság ezen határozatából kitűnik, az állam nagyon egyszerűen az ügyvédre ruházza át a perbeli fél nyelvi jogainak biztosításának kötelességét. Jogos az ilyen fajta kötelesség-átruházás? – hangozhatna a költői kérdés. A válasz egyszerű – nem, nem jogos, hisz míg az ügyvéd feladata az ügyfelének képviselése/védelme a bírósági eljárás során, addig az állam kötelessége az olyanfajta eljárási jogok biztosítása a bíróság előtt fellépő saját állampolgára számára, mint például a tolmácsoláshoz/fordítóhoz való jog, és ha ez nem történik meg, az jogsértéshez vezet.

Következtetések

A Szlovák Alkotmánybíróság PL ÚS 4/97 számú határozata kimondja, hogy a „*Szlovák Köztársaság Alkotmánya és a Szlovák Köztársaság egyéb jogszabályai nem szabályozzák/garantálják a hivatalos kommunikációban a nyelvek egyenlőségét. Az egyenlőség általános elve alapján minden ember méltóságában és jogaiban egyenlő, függetlenül nemzetiségi hovatartozásától. A nemzeti kisebbségekhez vagy etnikai csoportokhoz tartozó személyeknek a nyelvük hivatalos kommunikációban való felhasználásának joga különleges jog (az állam pozitív megkülönböztetésének kifejezése), amely ellensúlyozza azt a hátrányt, hogy az adott személy nem tartozik az állam nemzeti többségi népességéhez. A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek nyelvi (valamint egyéb) jogainak terjedelmét és mértékének jogi szabályozást úgy kell megszabni, hogy elkerülhető legyen az indokolatlan megkülönböztetés és az állam többi lakosával való hátrányos bánásmód.*”⁴³ A feljebb jellemzett romák elleni büntetőeljárás alapján is konstatálhatjuk, hogy a Szlovák Köztársaság a büntetőeljárások során indokolatlan megkülönböztetésben részesíti az etnikai kisebbségekhez tartozó polgárait, s mindezt annak ellenére teszi, hogy az Alkotmány 33. cikkelye kimondja, hogy *senkinek nem származhat hátránya abból, hogy valamely nemzeti kisebbséghez vagy etnikai*

⁴² ÚS 731/2017 számú ügy. Szlovák Alkotmánybíróság. 2017. december 20-i határozat.

⁴³ PL ÚS 4/97 számú ügy. Szlovák Alkotmánybíróság. 1997. február 25-i határozat.

*csoporthoz tartozik.*⁴⁴ Szlovákia törvényalkotói és bírósági praxisát ismervén nem tartom valószínűnek, hogy a Büntető perrendtartás kisebbségek anyanyelv-használati jogainak garantálásáról szóló része a közeljövőben módosításnak lesz alávétve, ám bízok abban, hogy például a fent említett „romák ügyében” a Legfelsőbb Bíróság, illetve az Alkotmánybíróság teremt olyan joggyakorlatot, amely a felvidéki kisebbségek számára is széleskörű nyelvhasználati jogot biztosít a büntető eljárás során.

Irodalomjegyzék

Tanulmányok

Bérces Viktor: A határozattal kapcsolatos büncselekményekre vonatkozó eljárási szabályokról – de lege ferenda. In: *Eljárásjogi Szemle* 2017/2.

B. Ferencz Benjamin: *Nurnberg Trial Procedure and the Rights of the Accused*. *J. Crim. L. & Criminology*. USA. 1948-49

Simon Attila: *Egy rövid esztendő krónikája. A szlovákiai magyarok 1938-ban*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet. 2010.

Újságcikkek

A romák ügyében folyó, rendőrségi razziával összefüggő tárgyalásokat Patakyová is követi. *TASR*, 2019. 03. 13. Letöltés helye: www.tasr.sk; letöltés ideje: 2020.04.02.

A megvert romák ügye- A vádlott Milan elfelejtett szlovákul. *Cas.sk*, 2019. 03. 13. Letöltés helye: www.cas.sk; Letöltés ideje: 2020.04.02.

A romák elleni büntetőeljárás megakadt a tolmács-kérdése miatt. *Aktuality*, 2019. 03. 12.

Jókai Anna: Szegény Sudár Anna. Írók alapítványa. 2006

Prušová Veronika: A szakértői véleményben azt írják, hogy a ro-

⁴⁴ A Szlovák Köztársaság 460/1992 Zb. számú Alkotmányának 33.cikkelye.

mák „*mentalita romica*“ nevű rendellenességben szenvednek.

DenníkN, 2017. 09. 17. Letöltés helye: www.dennikn.sk; letöltés ideje: 2020.07.17

Prušová Veronika: Az állam a jogi képességeit próbálgatja az áldozatokon. DenníkN, 2018. június 18. Letöltés helye: www.dennikn.sk; letöltés ideje: 2020.04.14.

Rendőrségi razzia Szepsiben. *Policajná Razia*. 2013. 06. 28. Letöltés helye: <http://policajnarazia.sk/spolitizovanie-kauzy>. Letöltés ideje: 2020.04.08

Bírósági határozatok

137/84. számú Mutsch-ügy. Európai Unió Bírósága. 1985. július 11-i ítélet

1T/37/2018 számú ügy, Kassai Járási Bíróság. 2020. március 2-i határozat

3Tdo/18/2013 számú ügy, Szlovákia Legfelsőbb Bírósága, 2013. június 26-i határozata

4.Bkf.10.720/2012 számú ügy, Fővárosi Ítéltábla, 2012

8Tos/73/2019 számú ügy, Kassai Kerületi Bíróság. 2019. szeptember 5-i határozat

A. P. v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2020. január 28-i ítélete

Bíró v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2010. május 18-i ítélete

Caderot és Le Bihan kontra Franciaország 323/1988, 1991. április 11-i határozat

Hauser v. v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2013. február 5-i ítélete

Isop kontra Ausztria 34808/60 számú ügy, Emberi Jogok Európai Bírósága, 1962. március 8-i határozat

IV. ÚS 57/2014-42 számú ügy, Szlovák Alkotmánybíróság, 2014. január 30-i határozata

PL ÚS 4/97 számú ügy. Szlovák Alkotmánybíróság. 1997. február 25-i határozat

PL ÚS 4/97 számú ügy. Szlovák Alkotmánybíróság. 1997. február 25-i határozat
ÚS 731/2017 számú ügy. Szlovák Alkotmánybíróság. 2017. december 20-i határozat
Žiačik v. Szlovák Köztársaság, Emberi Jogok Európai Bírósága, 2003. január 7-i ítélete

Törvények, nemzetközi egyezmények, ill. egyéb joganyagok

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének XXI. ülészakán, 1966. december 16-án
elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

Az erősen veszélyeztetett nyelvek védelmét és újjáélesztését célzó intézkedések
megerősítése. Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés, dok. 12423, 2010. október 21

Az Európa Tanács az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló,
Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezménye

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (sz. 2012/C 326/02) Büntetőeljárásról
szóló 2017. évi XC. Törvény Csehszlovákia 141/1961 Zb. számú Büntető
perrendtartása

Szlovák Köztársaság 301/2005 Z.z. számú Büntető perrendtartása Szlovák Köztársaság
460/1992 Zb. számú Alkotmánya